

Bölüm 13

KRONİK HASTALIK TANISIYLA İZLENEN ÇOCUKLARIN TEDAVİ ve BAKIMLARINDA OYUN, SANAT, MÜZİK TERAPİ KULLANIMI

**Sümeyye YILDIZ¹
Emine GÜNEŞ ŞAN²**

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre; kronik hastalıklar “kalıcı sekeller bırakan geri dönüşümsüz patolojik değişimlerin sebep olduğu, hastanın rehabilitasyonu için özel hasta eğitimine gereksinim duyulan, uzun süreli gözetim, bakım ve denetim gerektiren hastalıklar” olarak tanımlamaktadır. Çocukluk çağında yaygın olarak karşılaşılan kronik hastalıkların insidansı geçmiş yirmi yıl içerisinde önemli derecede artmıştır. 18 yaşın altında kronik hastalık tanısıyla takip edilen çocukların prevalansının %10-20 arasında olduğu bilinmektedir (Alahan vd., 2015; Akkuş, 2018).

Çocuklarda kronik hastalıklar, uzun süreli tedavi ve bakım gerektiren önemli sağlık problemleri arasında yer almaktadır. Bu hastalıklar çocukların büyüme-gelişme sürecini ve yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyebilir. Çocukluk çağında sıklıkla görülen kronik hastalıklar arasında; astım, diyabet, kanser, kistik fibrozis, epilepsi, obezite, kardiyomiyopati, hirschsprung hastalığı, orak hücreli anemi, romatoid artrit ve otizm spektrum bozukluğu yer almaktadır (Törüner ve Büyükgöncü, 2017).

Kronik hastalıklar çocukların sadece fiziksel sağlıklarını değil, beslenme, uyku düzeni, duygu-düşünce, özgüven ve öz saygı gibi psikolojik ve sosyal durumlarını etkileyebilmektedir. Bu hastalıkların varlığı, çeşitli sınırlamalar ve olumsuz duygular, çocukların psikolojik gelişimleri açısından risk oluşturmaktadır. Hastaneye sık yatış ya da hastanede kalış süresinin uzun olması, aile desteğinin yeterli alınmaması gibi durumlar çocuklarda yoğun strese yol açabilmektedir.

¹ Arş. Gör. Gazi Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, sumeyye.yildiz1@gazi.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6101-5677

² Arş. Gör. Bartın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, esan@bartin.edu.tr ORCID iD: 0000-0002-5491-8621

derlemede müzik terapi uygulamasının çocukların ağrısını azaltmada etkili olduğu bildirilmiştir (Gümüş vd., 2020).

Sonuç olarak, mevcut kanıtlar müzik terapisinin kronik hastalıkları olan çocuklar için faydalı olabileceğini göstermektedir. Ağrıyı hafiflettiği, yaşam bulgularını stabilize ettiği, psiko-duygusal sağlığı iyileştirdiği ve sosyal ve iletişim becerilerini geliştirdiği gösterilmiştir. Ancak müzik terapisinin farklı kronik durumlardaki spesifik etkilerini daha fazla araştırmak ve bunu standart tedavilerle karşılaştırmak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

SONUÇ

Bilim ve sanata dayalı bir disiplin olan hemşirelik mesleğinin temsilcileri pediatri hemşireleri, kronik hastalık tanısıyla izlenen çocukların yaşadıkları sorunlar erken dönemde saptanması ve müdahale edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Çocukların tedavi ve bakım sürecinde, aile merkezli bakım ve travmatik bakım yaklaşımlarını dikkate alarak, çocuğun sözsüz tepkilerini ortaya çıkaran terapi uygulamalarını kullanmaları önem taşımaktadır. Sağlık sisteminin her basamağında yer alan pediatri hemşireleri, sağlıklı çocukların büyüme ve gelişimlerinde, hasta çocukların tedavi ve bakım sürecinde, ayrıca sağlığın korunma ve sürdürme sürecinde gereksinimlere yönelik terapi yöntemlerini kullanarak rollerini güçlendirmesi gerekmektedir. Tamamlayıcı tedavilerin son dönemde artmasıyla beraber, çocukların tıbbi tedavilerinin yanında oyun, sanat, müzik gibi terapi uygulamalarının kullanıldığı çalışmalar artış göstermektedir. Bununla beraber “çocuk ve terapi kullanımına” yönelik çalışmalar istenen düzeyde değildir. Pediatri hemşirelerinin çocuk ve aileye bütüncül bakım verebilmesi için sertifika programlarına katılmaları ve bakımlarında bu terapilere yer vermeleri ve elde ettikleri sonuçları literatüre sunmaları önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Akkuş, S. Y. (2018). Kronik hastalığı olan çocukların davranışlarının ve yaşam kalitelerinin incelenmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 14; 129-35.
- Aksoy, B., Bulut, E., & Bulut, H. K. (2022). Çocukluk Çağında Müzik Terapi: Geçmişin İzleri. *Journal of Innovative Healthcare Practices*, 3(2), 41-50.
- Alahan, N. A., Aylaz, R., & Yetiş, G. (2015). Kronik hastalığı olan çocuğa sahip ebeveynlerin bakım verme yükü. *Annals of Health Sciences Research*, 4(2), 1-5.
- American Art Therapy Association. chrome-extension://efaidnbmnncnibpajpcglclefindmkaj/https://www.arttherapy.org/upload/2017_DefinitionofProfession.pdf
- American Music Therapy Association, 2016. https://www.musictherapy.org/
- Aydın, B. (2012). Tıbbi Sanat Terapisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*,4(1),69-83. doi:10.5455/cap.20120405.

- Bahadır, Ö., & Kürtüncü, M. (2020). Müzik terapinin 6-12 yaş arası çocuklarda anksiyete ve ağrı yönetimine etkisi: Randomize kontrollü bir çalışma. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 36(3), 175-188. <https://dergipark.org.tr/en/pub/egehemsire/issue/58771/716881>
- Bekeç, M.(2018). Deneyimsel oyun terapisinin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı olan çocukların duygu ve davranışları üzerindeki etkisinin incelenmesi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bitonte, R. and Santo, M. (2014). Art therapy: an underutilized, yet effective tool. *Mental Illness*, 6(1). <https://doi.org/10.4081/mi.2014.5354>
- Bostancıoğlu, B., & Kahraman, M. E. (2017). Sanat terapisi yönteminin ve tekniklerinin sağlık-iyileştirme gücü üzerindeki etkisi. *Beykoz Akademi Dergisi*, 5(2), 150-162.
- Boyd Webb N. Çocuklarla sosyal hizmet uygulaması. Erbay E (çev). Karabudak G (ed). 1. Baskı. Ankara: Nika Yayınevi; 2017.11.
- Braitto, I., Rudd, T., Buyuktaskin, D., Ahmed, M., Glancy, C., & Mulligan, A. (2021). Review: systematic review of effectiveness of art psychotherapy in children with mental health disorders. *Irish Journal of Medical Science* (1971 -), 191(3), 1369-1383. <https://doi.org/10.1007/s11845-021-02688-y>
- Carroll, N. C. (2021). Adapting child-centered play therapy for children with type 1 diabetes. *International Journal of Play Therapy*, 30(3), 187.
- Cheng, C., Elamin, M., May, H., & Kennedy, M. (2021). Drawing on emotions: the evolving role of art therapy. *Irish Journal of Psychological Medicine*, 1-3. <https://doi.org/10.1017/ipm.2021.20>
- Choi, H., & Liles, E. E. (2018). Adapting child-centered play therapy for children with spinal muscular atrophy. *International journal of play therapy*, 27(4), 205.
- Çakmak, Ö., Biçer, İ., & Demir, H. (2020). Sağlıkta Sanat Terapisi Kullanımı: Literatür Taraması. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 12-21.
- Çoban A.İ. (2016). Çocukluk çağı diyabetinde sosyal hizmet. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 8:19-24.
- Deniz, EA. ve Efiltili, E. (2019). *Çocuk merkezli oyun terapisinin otizmlili çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisinin incelenmesi* (Doctoral dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)).
- Engin, E. A., Yıldırım, F., & Purutçuoğlu, E. (2021). Kronik hastalığa sahip çocukların psikososyal sorunları: pediatrik sosyal hizmet müdahaleleri odağında bir derleme.
- Gümüş, M., Yüksel, D., Kara R, Yardımcı, F., Senol, S., & Yılmaz, H. B. (2020). Çocuklarda post-operatif dönemde non-farmakolojik ağrı giderme yöntemi olarak müziğin kullanılması: Sistemik derleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13(4), 245-250.
- Haase, J. E., Robb, S.L., Burns, D.S., Stegenga, K., Cherven, B., Hendricks-Ferguson, V., Roll, L., Docherty, S. L., & Phillips, C. (2020). Adolescent/young adult perspectives of a therapeutic music video intervention to improve resilience during hematopoietic stem cell transplant for cancer. *Journal of Music Therapy*, 57(1), 3-33. <https://doi.org/10.1093/jmt/thz014>
- Irons, J. Y., Kuipers, K., & Petocz, P. (2013). Exploring the health benefits of singing for young people with cystic fibrosis. *International Journal of Therapy and Rehabilitation*, 20(3), 144-153.

- Jo, M., Hong, S., & Park, H. (2018). Effects of art intervention program for siblings of children with cancer: a pilot study. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 35(3), 178-187. <https://doi.org/10.1177/1043454218762702>
- Karadeniz, S. (2023). Sanat terapisinin aleksitimik çocuklar üzerine etkileri (Master's thesis, TC Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Kılıçarslan Törüner, E. ve Büyükgönenç L. (2017). Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları. Ankara: Ankara Nobel Tıp Yayınevleri.
- Kızılıkaya, M., & Aksoy, E. (2022). Otizm spektrum bozukluğunda müzik terapinin etkisi ve hemşirenin rolü. *KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 71-79. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ktokusbd/issue/72332/1026000>
- Kıye, S. & Yalçın, İ. (2021). Oyun terapisi ve oyun terapisinin gruplarda kullanımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 287-303.
- Kobus, S., Buehne, A., Kathemann, S., Buescher, A., & Lainka, E. (2022). Effects of music therapy on vital signs in children with chronic disease. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(11), 6544. <https://doi.org/10.3390/ijerph19116544>.
- Kottman, T. ve Meany-Walen, K. (2016). Partners in play: an Adlerian approach to play therapy. (3. Baskı). VA: American Counseling Association
- Koukourikos, K., Tzaha, L., Pantelidou, P., & Tsaloglidou, A. (2015). The importance of play during hospitalization of children. *Materia socio-medica*, 27(6), 438.
- Kürtüncü, M., Akhan, L. U., & Sevecen, Ç. (2014). The therapeutic effects of traditional Turkish Marbling Art on the treatment of children with suffering from chronic illnesses Geleneksel Türk Ebru Sanatının kronik hastalığı olan çocukların terapisi üzerine etkisi. *Journal of Human Sciences*, 11(2), 598-608.
- Landry, B., Fischer, P., Driscoll, S., Koch, K., Harbeck-Weber, C., Mack, K., ... & Brandenburg, J. (2015). Managing chronic pain in children and adolescents: a clinical review. *Pm&r*, 7(11S). <https://doi.org/10.1016/j.pmrj.2015.09.006>
- Manav, G., & Ocakcı, A. F. (2016). Play model for "evaluation of self-concept of children with cancer". *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 21(2), 124.
- Mayer-Benarous, H., Benarous, X., Vonthron, F., & Cohen, D. (2021). Music therapy for children with autistic spectrum disorder and/or other neurodevelopmental disorders: a systematic review. *Frontiers in Psychiatry*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsy-2021.643234>
- Mert, TZ. (2022). Yapılandırılmış oyun terapisi ile verilen eğitimin tip 1 diyabetes mellituslu çocukların metabolik kontrol, ruhsal uyum ve yaşam kalitesine etkisi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Miladinia, M., Baraz, S., & Zarea, K. (2016). Controlling acute post-operative pain in Iranian children with using of music therapy. *International Journal of Pediatrics*, 4, 1725-1730. <https://doi.org/10.22038/IJP.2016.6742>
- Montero-Ruiz, A., Fuentes, L., Ruiz, E., Soler, N., Rius-Diaz, F., Aguilera, P., ... & Martín-Montañez, E. (2020). Effects of music therapy as an adjunct to chest physiotherapy in children with cystic fibrosis: a randomized controlled trial. *Plos One*, 15(10), e0241334. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0241334>
- Morawska A, Calam R, Fraser J.(2015). Parenting interventions for childhood chronic illness: A review and recommendations for intervention design and delivery. *J Child Health Care*;19:5-17.

- O'Connor, K. (2016). Ecosystemic play therapy. Eds. Kevin J. O'Connor, Charles E. Schaefer, Lisa D. Braverman. Handbook of play therapy içinde (195-225). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Orhan, E. ve Reisoğlu, S. (2019). Çocuk merkezli oyun terapisinin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanılı çocukların duygu ve davranışlarına etkisi. Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- Ölçer, G. (2018). Serebral palsili Çocuklarda Nörolojik Müzik terapi eğitiminin yaşam kalitesi, katılım ve günlük yaşam aktiviteleri üzerine etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara, T.C. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Pak, M. D. (2019). Kronik hastalıklarla baş etmede çoklu aile grubu terapisi uygulamaları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 1120-1141.
- Ray, D. C., Blanco, P. J., Sullivan, J. M., & Holliman, R. (2009). An exploratory study of child-centered play therapy with aggressive children. *International journal of play therapy*, 18(3), 162.
- Robb, S.L., Burns, D.S., Stegenga, K.A., Haut, P.R., Monahan, P.O., Meza, J., Stump, T. E., Cherven, B. O., Docherty, S. L., Hendricks-Ferguson, V., Kintner, E. K., Haight, A. E., Wall, D. A., & Haase, J. E. (2014). Randomized clinical trial of therapeutic music video intervention for resilience outcomes in adolescents/young adults undergoing hematopoietic stem cell transplant: A report from the Children's Oncology Group. *Cancer*, 120(6), 909917. <https://doi.org/10.1002/cncr.28355>
- Saghaei S, Mostafazadeh A.(2019). The effectiveness of music therapy on anxiety sensitivity and self-efficacy in adolescents with leukemia in Tehran, Iran. *International journal of Body, Mind and Culture*. 6(2):112-7.
- Santos T, de Matos MG, Marques A, Simões C, Leal I, Machado MDC. (2018). Psychosocial profile in Portuguese adolescents with chronic disease attending an outpatient department in a hospital setting. *Int J Pediatr*; 2018:9382648.
- Silva, S. G. T. D., Santos, M. A., Floriano, C. M. D. F., Damião, E. B. C., Campos, F. V. D., & Rossato, L. M. (2017). Influence of Therapeutic Play on the anxiety of hospitalized school-age children: Clinical trial. *Revista brasileira de enfermagem*, 70, 1244-1249.
- Teksöz, E., & Ocakçı, A. F. (2014). Çocuk hemşireliği'nde sanat uygulamaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(2), 119-123.
- Uggla, L., Bonde, L. O., Svahn, B. M., Remberger, M., Wrangsjö, B., & Gustafsson, B. (2016). Music therapy can lower the heart rates of severely sick children. *Acta Paediatrica*, 105(10), 1225-1230.
- Yayan, G., & Kan, N. (2019). Resimle terapi'nin 7-12 yaş grubu lösemili çocuklar üzerindeki etkileri. *Diyalektolog*, (20).
- Yurteri, N. ve Akdemir, M. Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda müzik terapinin otizm belirtileri ve yaşam kalitesine etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2019, 20.4: 436-441.